

RACEK CHECHTAVÝ A VOLAVKA POPELAVÁ JAKO PREDÁTOŘI HRABOŠŮ

**Black-headed Gull and Grey Heron – predators
of voles**

Alice Exnerová, Dobroslav Boháč

Racek chechtavý i volavka popelavá jsou druhy v rybářském a mysliveckém tisku stále diskutované v souvislosti s jejich údajnou škodlivostí v rybničním hospodaření. Tato skutečnost nás přivedla k tomu, abychom se jejich potravou podrobněji zabývali. Výsledky ukazují, že jejich škodlivost zdaleka není tak výrazná, naopak se oba druhy poměrně značně uplatňují jako predátoři hrabošů.

MATERIÁL A METODIKA

Údaje o potravě racka pocházejí z let 1962 - 1967 z materiálu získávaného převážně na Třeboňsku. Bylo zpracováno 1772 potravních vzorků (1272 vývržků, 404 žaludky a 96 vývrhů mláďat). Potrava volavky byla sledována v letech 1987 - 88 na hnízdní kolonii u Branné u Třeboně. Menší vzorky byly získány i z kolonie na Jindřichohradecku. Bylo zpracováno 721 vývržků a 348 mláďaty vyvržených zbytků potravy; u obou druhů byly rozборы potravy doplněny pozorováním v terénu.

Materiál získaný rozbořením potravních vzorků byl váhově rekonstruován u volavky na celou kořist a jednotlivé složky vyjádřeny ve váhových procentech. U racka byl rekonstruován objem celé kořisti a jednotlivé složky potravy vyjádřeny v objemových procentech. Oba údaje jsou srovnatelné - rozdíly hmotnosti a objemu jsou zcela zanedbatelné. Pomocí známé spotřeby potravy na 1 ptáka a den (volavka 500 g, racek 150 g - Creutz 1983, Boháč 1968) jsme vypočítali množství hrabošů spotřebovaných v jednotlivých měsících hnízdního období jedincem a celou sledovanou populací.

Bližší podrobnosti k metodice jsou uvedeny v pracích: Boháč, 1968, Exnerová et al., 1990.

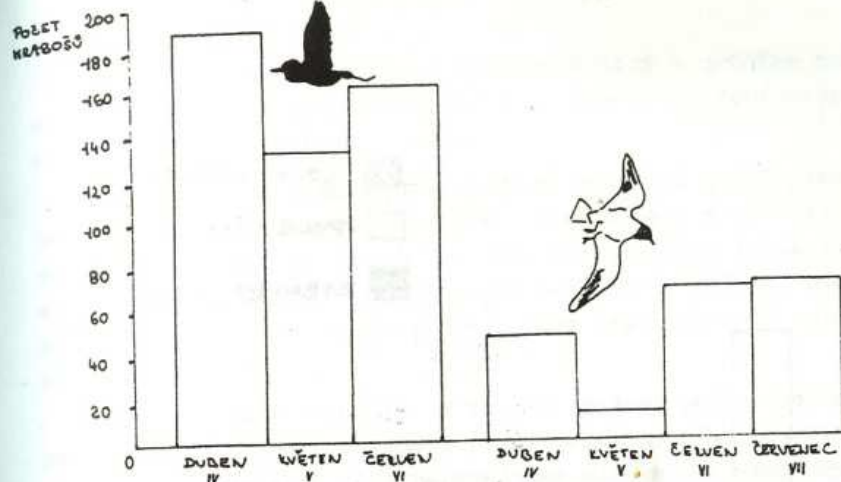
VÝSLEDKY A DISKUSE

Výsledky rozboru potravy dospělých volavek v hnízdním období uvádí tab.1. Podíl drobných savců (z nichž naprostou většinu tvoří hraboši) je překvapivě vysoký, co do počtu ulovených exemplářů dokonce více než dvojnásobně převyšuje podíl ryb. Při zhodnocení vzájemného poměru hmotností jednotlivých složek potravy (které je z hlediska skutečného významu určité potravy pro volavku objektivnější) se jeví podíl hrabošů rovněž vysoký - je v podstatě shodný s podílem ryb. Podíl ostatních složek je téměř zanedbatelný. V potravě mláďat se na sledované kolonii hraboši téměř neobjevují a převažují ryby.

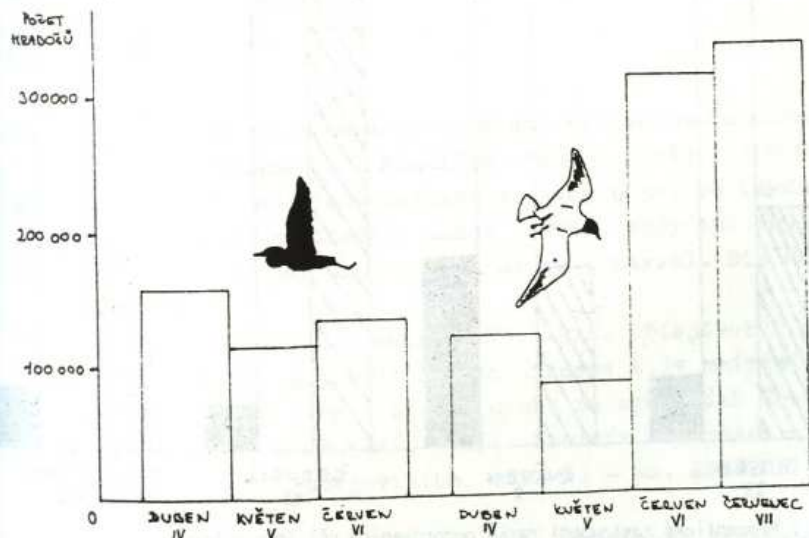
V tabulce 2 je uveden přehled potravy racka. Potrava dospělých a mláďat není rozlišována, protože výsledky rozborů ukázaly, že rozdíly jsou nepodstatné. Oproti volavce je potrava racka rozmanitější - vedle obratlovců se výrazně uplatňují i bezobratlí a rostliny. Přesto jsou hraboši významnou složkou rací potravy - jejich podíl v hnízdním období tvoří téměř třetinu celkového objemu potravy.

Promítneme-li tyto výsledky do celkového množství hrabošů ulovených racky a volavkami v průběhu hnízdění, dostaneme poměrně vysoké hodnoty (grafy č.1 a 2): za duben až červen spotřebuje 1 volavka 479 hrabošů a celá kolonie (850 ptáků) 407999 hrabošů. Na 1 racka připadá za IV. - VII. 193 ulovených hrabošů a na celou populaci, čítající v době sledování cca 80 000 ad. ptáků (v současnosti jich je cca 60 000 - Kloubec, Švecová, 1990) 840 480 hrabošů.

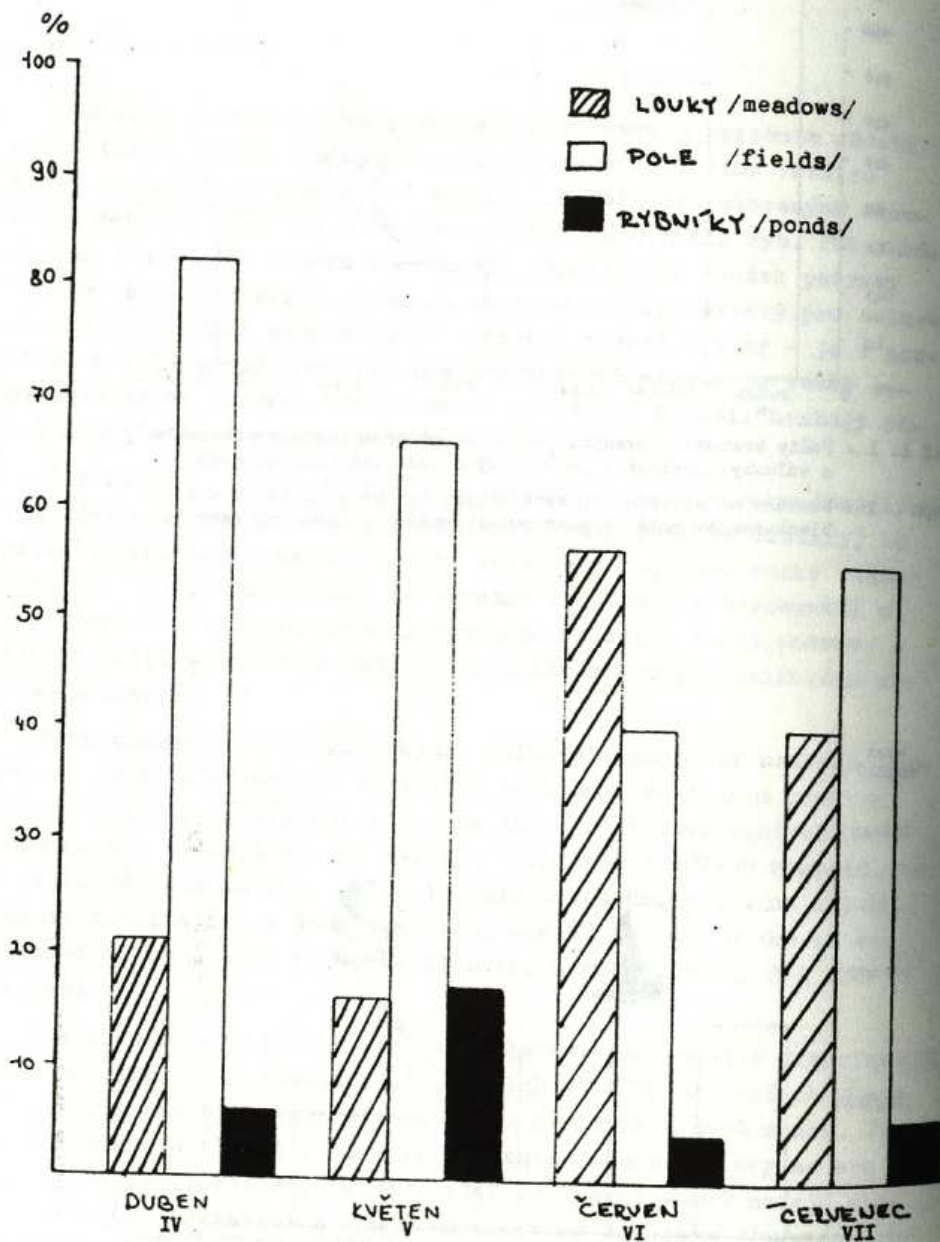
Z těchto čísel vyplývá, že jak volavky, tak rackové představují významné predátory hrabošů, a že jejich vliv na hraboší populace je poměrně značný a srovnatelný např. s vlivem dravců a sov. Jejich význam je hlavně v jarních a letních měsících, kdy se oba druhy, vzhledem k tomu, že na rozdíl od dravců a sov nemají stálá potravní teritoria, stahují na místa se zvýšeným výskytem hrabošů.

Graf č. 1 : Počty hrabošů ulovených jedním exemplářem racka chechtavého a volavky popelavé v jednotlivých měsících hnízdní sezóny.
Graph 1 : Numbers of voles which were caught by one grey heron and black-headed gull in particular months of breeding season.

Graf č. 2 : Počty hrabošů ulovených jihočeskou populací racky chechtavého a třeboňskou populací volavky popelavé v jednotlivých měsících hnízdní sezóny.
Graph 2 : Numbers of voles which were caught by south Bohemian population of black-headed gull and Třeboň population of grey heron in particular months of breeding season.

Graf č. 3 : Procentické zastoupení rarávků pozorovaných při lovu potravy v různých biotopech.

Graph 3 : The percentage of Black-headed Gulls which were watched catching food in various types of biotops.

U racka množství ulovených hrabošů kolísá v průběhu hnízdní doby v závislosti na polních pracích, kde se projeví zejména orba, podmínky, sklizeň píce.

V podzimních a zimních měsících se racek už tolik jako predátor hrabošů neprojevuje, protože v souvislosti s výlovy, loví potravu především na rybnících. Jak ukazují naše zatím dílčí výsledky (Boháč 1979 a nepublikované rozbor) u volavky naopak v pozdním podzimu (po výlovech) a v zimě tvoří hraboši naprostou většinu potravy.

Tato skutečnost ukazuje na to, že zvýšený podíl hrabošů v potravě volavek (oproti údajům z první poloviny 20.století, kde jsou hraboši uváděni jako nepodstatná složka - Creutz 1983) pravděpodobně bude souviset se zimováním části volavčí populace na našem území. Snadná dostupnost a ulovitelnost hrabošů zřejmě vede k tomu, že je volavky vyhledávají i v hnízdní době, kdy je dostatek jiné potravy (ryb). Domníváme se, že k tomu přispělo i zavedení velkoplošného hospodaření, které vytváří pro lov hrabošů lepší podmínky.

Key words: Black-headed Gull, Grey Heron, region of Třeboň, the role of voles in food, seasonal differences in portion of voles in food.

LITERATURA

- Boháč, D., 1968: Potrava a hospodářský význam racka chechtavého (*Larus ridibundus* L.). Kandidát. disert. práce, PŘF UK Praha
- Boháč, D., 1979: Podzimní potrava volavky popelavé (*Ardea cinerea* L.). Sborník Jihočes. muzea - Přír. vědy 19: 105 - 106.
- Creutz, G., 1983: Der Graureiher (*Ardea cinerea*). Die Neue Brehm-Bücherei
- Exnerová, A., Boháč, D., Musil, P., 1990: Příspěvek k poznání potravy volavky popelavé (*Ardea cinerea* L.) v hnízdní době a vliv potravy na výskyt tohoto druhu na rybnících Třeboňska. Ptáci v kulturní krajině, 1.díl. Sborník přednášek z II.orn. konference v Č. Budějovicích, str. 63 - 86. KSSPOP České Budějovice
- Kloubec, B., Švecová, Z., 1990: Změny početnosti jihočeské populace racka chechtavého (*Larus ridibundus* L.) a jejich možné

příčiny. Ptáci v kulturní krajině, 1.díl. Sborník přednášek z II. ernit. konference v Č. Budějovicích, str. 119 - 140. KSSPPOP Č. Budějovice

Adresy autorů: Alice Exnerová
Ambrožova 12
130 00 Praha 3

RNDr. Dobroslav Boháč, CSc
Větrná 30
370 05 České Budějovice

Tabulka 1

Složení potravy dospělých jedinců volavky popelavé (*Ardea cinerea*) v hnízdním období (IV. - VI.) v letech 1987 - 88 na kolonii v Branné.

Chart 1: The composition of food of adult Grey Heron within breeding seasons (IV. - VI.) in 1987 - 88 at colony near Branná.

	n	%	m(g)	%
<i>Sorex</i> sp.	3	0,2	30	0,046
<i>Microtus arvalis</i>	89	5,9	2225	3,4
<i>Microtus agrestis</i>	80	5,3	2400	3,6
<i>Microtus</i> sp.	39	2,6	1053	1,6
<i>Arvicola terrestris</i>	38	2,5	4940	7,6
<i>Clethrionomys glareolus</i>	3	0,2	60	0,09
Microtinae indet.	426	28,5	19170	29,5
<i>Apodemus</i> sp.	6	0,4	150	0,2
Mammalia celkem	684	45,8	30028	46,2
Aves	6	0,4	2510	3,8
Amphibia	1	0,06	15	0,02
Pisces	317	21,2	32123,22	49,5
Insecta	484	32,4	213,49	0,32

Tabulka 2

Složení potravy racka chechtavého (*Larus ridibundus*) v hnízdním období v letech 1962 - 67 na Třeboněsku.

Chart 2: The composition of food of Black-headed Gull within breeding seasons in 1962 - 67 in Třebon region.

	n	%	cm ³	%
Mammalia (vesměš <i>M. arvalis</i> a Microtinae)	205	1,6	2970	30,0
<i>G.</i> sp.	24	0,1	200	1,6
Amphibia	122	0,9	1165	13,3
Pisces	15769	96,4	2925	29,7
Evertebrata			1855	23,4
rostlinná potrava			103	0,9
minerální látky				

(Pozn.: Potrava racka je rekonstruována objemově; vzhledem k zanedbatelným rozdílům v objemovém a váhovém vyjádření jsou výsledky u obou druhů plně srovnatelné)